

Ewa Wolska-Liśkiewicz

Czeczeński ślad na Ukrainie

Bezpieczeństwo : teoria i praktyka : czasopismo Krakowskiej Szkoły Wyższej
im. Andrzeja Frycza Modrzewskiego 8/3, 39-46

2014

Artykuł został opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.



Ewa Wolska-Liśkiewicz*

Czeczeński ślad na Ukrainie¹

Wprowadzenie

Zbigniew Brzeziński porównał obszar Eurazji do szachownicy². Jako najpotężniejsze mocarstwo świata wymienił Stany Zjednoczone³, następnie dodał Francję, Niemcy, Rosję, Chiny i Indie. Podkreślał także znaczenie Wielkiej Brytanii i Japonii, ale klasyfikował te kraje jako mało aktywne na „szachownicy”.

Z kolei do tzw. sworzni (*geopolitical pivots*), a więc państw niezwykle istotnych geopolitycznie, Brzeziński zaliczył Ukrainę, Azerbejdżan, Koreę Południową, Turcję i Iran (w niektórych okolicznościach także Afganistan i Uzbekistan). Kryzys na Ukrainie rozpoczęty protestami na Majdanie odświeżył tę koncepcję.

Ukraina, której gwarantem niepodległości stały się Stany Zjednoczone, Wielka Brytania i Rosja (państwa-sygnatariusze Memorandum Budapeszteńskiego z 1994 roku)⁴, stała się areną walki pomiędzy proeuropejskimi Ukraińcami mieszkającymi na zachodzie, a prorosyjskimi mieszkańcami wschodniej Ukrainy. Obie strony są wspierane z zewnątrz: władze kijowskie mają poparcie polityczne Polski, UE i USA, natomiast wschodni separatyści mogą liczyć na pomoc militarną oddziałów rosyjskich. Coraz częściej zaczęły pojawiać się w mediach doniesienia o dodatkowej pomocy paramilitarnej ze strony najemników kozackich i czeczeńskich. Celem artykułu jest przeanalizowanie dostępnych materiałów dotyczących udziału Czeczenów w konflikcie

* Doktorantka Uniwersytetu Wrocławskiego, asystentka w Katedrze Bezpieczeństwa Wewnętrznego Wyższej Szkoły Informatyki i Zarządzania w Rzeszowie.

¹ Artykuł realizowany w ramach projektu „Kryzys polityczny na Ukrainie 2013” Katedry Bezpieczeństwa Wewnętrznego WSIZ w Rzeszowie.

² Z. Brzeziński, *Wielka szachownica*, tłum. T. Wyżyński, Politeja, Warszawa 1998, s. 31–32.

³ *Ibidem*, s. 3–29.

⁴ Budapest Memorandums on Security Assurances, 1994, [online:] www.cfr.org/arms-control-disarmament-and-nonproliferation/budapest-memorandums-security-assurances-1994/p32484 (1.06.2014).

ukraińskim i odpowiedzenie na następujące pytania: Kim są ci najemnicy? Jakie są motywy ich działalności: religijne, ideologiczne czy finansowe? Którą ze stron konfliktu wspierają? Jakie są możliwe scenariusze dalszego udziału Czeczenów w walkach na Ukrainie? Poszukując odpowiedzi na te kwestie ze względu na aktualność i dynamikę wydarzeń, będę się opierał głównie na źródłach internetowych zarówno polskich, jak i anglo- i rosyjskojęzycznych.

Czeczeńcy a kwestia ukraińska

„Ślad czeczeński” pojawiał się w kwestii ukraińskiej kilkakrotnie. W marcu 2014 roku Dmytro Jarosz, lider ukraińskiego Prawego Sektora, miał przez portal VKontakte wezwać Doku Umarowa, lidera organizacji terrorystycznej Emirat Kaukaski, do pomocy Ukraińcom: „Ukraińcy zawsze popierali walkę wyzwolenczą narodu czeczeńskiego i innych narodów Kaukazu. Teraz nadszedł czas, abyście wy okazali poparcie Ukrainie”⁵.

Wielu komentatorów podejrzewało, że odezwa ta była jedynie elementem wojny informacyjnej, propagandowej prowadzonej przez Rosję. Jednakże należy pamiętać, że Ukraińcy brali udział w wojnie czeczeńskiej (o czym nie ma zbyt wielu publikacji), co stawia apel w zupełnie innym świetle.

W książce *Dziennik snajpera*, napisanej przez Władysława Wilka (pseudonim prawdopodobnie Mirosława Kuleby⁶), na stronie 4 zamieszczono wykonane w drugiej połowie stycznia 1995 roku zdjęcie autora książki z Ołeksandrem Muzyczką (Saszką Białym), będącym wtedy dowódcą ochotników z UNA-UNSO⁷ walczących po stronie Czeczenów w pierwszej wojnie rosyjsko-czeczeńskiej. Muzyczko miał także znajdować się w najbliższej ochronie prezydenta Dżohara Dudajewa, za co otrzymał order Bohatera Narodu.

UNA-UNSO⁸, czyli Ukraińska Nacionalna Asambleja – Ukraińska Narodna Samoobrona, powstała po rozpadzie ZSRR. Jej celem było zachowanie tradycji ideałów nacjonalistycznych UNA i stanowienie ochrony, przeciwwagi dla prorosyjskich ruchów separatystycznych na Krymie i na wschodniej Ukrainie. Prócz skrzydła politycznego, dysponuje ona paramilitarnymi bojówkami, które brały udział między innymi w walkach w Abchazji przeciwko Gruzji w lecie 1993 roku⁹.

W 1994 roku, przywódcy UNA-UNSO, Anatoli Lupinos i Dmytro Korczyński, zaczęli interesować się udziałem w walce z Rosją po stronie Czeczeńców. W 1995 dowódcą

⁵ *Nacjonalistyczny przywódca Jarosz wzywa terrorystę Doku Umarowa aby działać przeciwko Rosji*, [online:] <http://yukon.neon24.pl/post/106665,nacjonalistyczny-przywodca-jarosz-wzywa-terroryste-doku-umarowa-aby-dzialac-przeciwko-rosji>; *ITAR-TASS: lider Prawego Sektora wzywa na pomoc czeczeńskiego terrorystę Doku Umarowa*, [online:] <http://wiadomosci.wp.pl/kat,1374,title,ITAR-TASS-lider-Prawego-Sektora-wzywa-na-pomoc-czeczenskiego-terroryste-Doku-Umarowa,wid,16442077,wiadomosc.html> (14.07.2014).

⁶ Zob. E. Wolska-Liśkiewicz, *Dziennik snajpera, Kondotierzy*, „e-Terroryzm.pl” 2014, nr 4, s. 52–54.

⁷ *Kim był „Saszką Białym”, zabity lider Prawego Sektora?*, [online:] http://wyborcza.pl/1,75477,15682159,Kim_byl_Saszk_Bialy_zabity_lider_Prawego_Sektora_.html (13.07.2014).

⁸ Oficjalna strona internetowa: www.unaunso.org/index.php (13.07.2014).

⁹ W wojnie brał udział między innymi Szamil Basajew, walcząc po stronie Abchazów. Już wtedy był oskarżany o brutalność i czystki wśród ludności cywilnej. Za zasługi w walce otrzymał tytuł Bohatera Abchazji. Do Czeczenii powrócił w 1994 r. z prywatną, małą, ale dobrze wyszkoloną armią. Jak pisze W. Bater to „wojna z Gruzinami nauczyła Basajewa rzemiosła: zabijania. Zaspokoili jego pierwsze ambicje jako genialnego stratega. Potem już nie dało się go zatrzymać”; W. Bater, *Nikt nie spodziewa się rzezi. Notatki korespondenta wojennego*, Wyd. Znak, Kraków 2008, s. 47.

UNSO w Czeczenii („Viking Brygady”) został Ołeksandr Muzyczko. Miał pod sobą około 200 podkomendnych¹⁰. W trakcie swojego procesu Salman Radujew¹¹ zeznał, że w późniejszym czasie, w latach 1997–1998, a więc w okresie między wojnami, po stronie czeczeńskiej służyło 20 ukraińskich nacjonalistów. Członkowie UNSO brali także udział w demonstracjach opozycji antyłukaszenkowskiej na Białorusi oraz na Ukrainie, głównie w latach 2000–2001, za rządów Leonida Kuczmy.

Program UNSO jest skrajnie prawicowy, lecz w niektórych punktach niespójny. Na przykład uważają muzułmanów za zagrożenie dla słowiańskości, a z drugiej strony pomagali Czeczenom w walce z Rosją i nie występują przeciwko Tatarom krymskim.

Rosyjskie źródła podawały, że także w latach 1999–2000 UNSO brało udział w II wojnie czeczeńskiej, jednakże organizacja zaprzeczyła tym doniesieniom, podobnie jak newsom z grudnia 2001 roku, kiedy to Wiktor Iljukin rosyjski deputowany Dumy Państwowej ogłosił, że ukraińscy nacjonaści pomagali bin Ladenowi rozszerzać działalność terrorystyczną, a rząd ukraiński wspierał czeczeńskich terrorystów dostawami wojskowego sprzętu. Był to czas ostrej kampanii antyczeczeńskiej w Rosji, więc należy te informacje zakwalifikować do propagandy, podobnie jak doniesienia o ukraińskim oddziale kobiecym „Białe rajtuzy”, mającym walczyć w Czeczenii.

Kolejny „akcent czeczeński” w konflikcie ukraińskim pojawił się w marcu 2014 roku, gdy agencja informacyjna RBK-Ukraina poinformowała, że rosyjskimi „zielonymi ludzikami” na Krymie dowodzi zastępca szefa Południowego Okręgu Wojskowego Sił Zbrojnych Federacji Rosyjskiej generał dywizji Igor Turczeniuk, będący w latach 1999–2000, a więc w czasie II wojny czeczeńskiej, dowódcą 138. samodzielnej brygady strzelców, przeprowadzającej operację zwaną „polowaniem na wilki”¹². W dniu 4 lutego 2000 roku wieś Katyr-Jurt została przez Rosjan zbombardowana z użyciem między innymi zakazanych bomb próżniowych, w wyniku czego zginęło 350 cywilów¹³.

Najemnicy z Kaukazu

Kolejne doniesienia z Ukrainy znowu sprawiły, że o Czeczenach stało się głośno¹⁴. Najpierw, w lutym 2014 roku niektóre media podały informację o najemnikach czeczeńskich wspierających separatystów ukraińskich. W sieci można było znaleźć chociażby

¹⁰ A. McGregor, *Radical Ukrainian Nationalism and the War in Chechnya*, [online:] www.jamestown.org/single/?no_cache=1&tx_ttnews%5Btt_news%5D=3198#U4X0HIDfdrk (12.07.2014).

¹¹ Salman Radujew był odpowiedzialny między innymi za rajd na Kizlar z 1996 r., który zakończył się walkami w wiosce Pierwomajskoje. Według Rosjan zginęło tam 150–180 z 250 bojowników oraz 35 żołnierzy rosyjskich. Obserwatorzy mówią jednak o 800 zgonach Rosjan. Rosyjscy generałowie tłumaczyli się potem, że ucieczka udała się, ponieważ Czeczeni „zdjęli buty, co pozwoliło im biegać po zaśnieżonych polach znacznie szybciej, niż spodziewała się tego rosyjska armia” (cyt. za: A. Zaucha, *Moskwa Nord-Ost*, BOSZ, Olszanica, b.r.w., s. 77). Sylwetka S. Radujewa zob. T. Bąk, E. Wolska, *Terroryzm. Słownik*, Agencja Reklamowo-Wydawnicza DYTOKO-MEDIA, Kraków 2013, s. 129–130).

¹² Pojawiający się w hymnie Czeczeńskiej Republiki Iczkerii motyw wilka jest często używanym przez Czeczenów symbolem (por. W. Jagielski, *Wieża z kamienia*, W.A.B., Warszawa 2008, s. 130).

¹³ Jego oddział jest także odpowiedzialny za uprowadzenie i śmierć siedmiu czeczeńskich mężczyzn (trzech uprowadzono 20 grudnia 1999 r., pozostałych 27 stycznia 2000 r.). Zostali odnalezieni w masowym grobie 14 czerwca 2000 r.

¹⁴ W Krym *stigiawajutsia wojennyje podrazdelenija s Siewiernogo Kawkaza, soobszczajut eksperty i ukrajskije wojennyje*, [online:] <http://www.kavkaz-uzel.ru/articles/239182/> (24.05.2014).

film przedstawiający żołnierzy tańczących lezginkę¹⁵. Ramzan Kadyrow stanowczo zaprzeczał tym doniesieniom, jednakże dodał, że na Ukrainie „żyje wielu Czeczenów, Rosjan, Tatarów, Kozaków i powinniśmy ich obronić niezależnie od tego, gdzie by się nie znajdowali. (...) Większość mieszkańców Krymu to Rosjanie i Kozacy. Jeśli będzie trzeba, to przyjdziemy im na pomoc, nie pozwolimy obrażać ani Rosjan, ani Kozaków, ani Czeczenów. Jesteśmy zobowiązani chronić swoje narody. Mam wielu przyjaciół wśród Ukraińców i przykro mi z powodu tego, co tam się dzieje. My oceniamy sytuację w tym kraju jako przewrót państwowy. Uważam, że Zachód źle ją ocenia. On daje broń bandytom w Syrii, wcześniej czynił to w Libii. To samo ma teraz miejsce na Ukrainie”¹⁶.

Z kolei w kwietniu 2014 roku portal Chechennews zamieścił informację, że Czeczeńscy bojownicy związani z Emiratem Kaukaskim oraz uchodźcy czeczeńscy z Europy i Ameryki¹⁷ mieli stworzyć tzw. pokojowy batalion im. Bohatera Kaukazu Dżochara Dudajewa, skierowany do działań na Ukrainie przeciwko Rosji¹⁸. Czeczeńcy mieli w ten sposób odplacić się Ukraińcom za pomoc z czasu I wojny czeczeńskiej, a także walczyć tam ze swoim odwiecznym wrogiem – Rosją¹⁹.

Jednakże był to jednorazowy news – reszta informacji o Czeczenach walczących na wschodzie Ukrainy wskazywała na ich wsparcie dla separatystów i polityki rosyjskiej.

W maju 2014 roku Kavkazcenter²⁰ zamieścił oświadczenie, że jest w posiadaniu listu od jednego z kadyrowców²¹, w którym znajduje się informacja o wystąpieniu ich oddziału na Krym, a następnie do Słowiańska. Według portalu, już w połowie marca miały zostać otworzone w Czeczenii biura rekrutacyjne werbujące chętnych na wyjazd na Ukrainę, jednak szybko je zamknięto²². Kadyrow zaprzeczył tym doniesieniom, jednakże już nie tak stanowczo oponował przeciwko informacjom o czeczeńskich bojownikach na Ukrainie, mówiąc, że „dziesiątki tysięcy ochotników w Czeczenii jest chętnych i gotowych bronić ludności przeciw kryminalistom i faszystom z zachodu”²³.

Po raz kolejny motyw czeczeński pojawił się także w kontekście oswobodzenia w maju 2014 roku Olega Sidiakina i Marata Sajczenko, dziennikarzy rosyjskiego

¹⁵ Zob. www.youtube.com/watch?v=_LH5NpMeHc (14.07.2014). Lezginka to taniec kaukaski. Szerzej zob. np.: I. Adger-Adajew, *Kamienie mówią. Dzieje i kultura Czeczenów*, Instytut Kultury Narodów Kaukazu, Warszawa 2005, s. 242.

¹⁶ Kadyrow: nie można oddawać Ukrainy w ręce bandytów i terrorystów, [online:] <http://wiadomosci.onet.pl/swiat/kadyrow-nie-mozna-oddawac-ukrainy-w-rece-bandytow-i-terrorystow/24grq> (14.07.2014).

¹⁷ Separatysty z Kaukazu Północnego będą walczyć na Ukrainie?, [online:] <http://wiadomosci.wp.pl/kat,1374,title,Separatysty-z-Kaukazu-Polnocnego-beda-walczyc-na-Ukrainie,wid,16550009,wiadomosc.html> (14.07.2014).

¹⁸ Kaukasky najemnicy razem z ukraińskimi nacjonalistami, [online:] <http://wiadomosci.onet.pl/prasa/kaukasky-najemnicy-razem-z-ukraińskimi-nacjonalistami/6qr0z> (14.07.2014).

¹⁹ Dzieje konfliktu rosyjsko-czeczeńskiego sięgają XIX wieku. Jak pisał G. Sadulajew: „każde pokolenie dostaje własną wojnę”. Por. G. Sadulajew, *Jestem Czeczenem*, tłum. K. Rawska-Górecka, W. Górecki, Wydawnictwo Czarne, Wołowiec 2011, s. 39. Więcej na temat konfliktu rosyjsko-czeczeńskiego zob. S. Ciesielski, *Studia z dziejów Europy Wschodniej 2. Rosja-Czeczenia. Dwa stulecia konfliktu*, Wydawnictwo Uniwersytetu Wrocławskiego, Wrocław 2003; P. Grochmalski, *Czeczenia. Rys prawdziwy*, Atla 2, Wrocław 1999.

²⁰ Propagandowa strona związana z Emiratem Kaukaskim.

²¹ Siły bezpieczeństwa prezydenta Ramzana Kadyrowa.

²² Piśmo kadyrowca w redakcję KC: „Naszy dzień wojny jest czysto formalny”, [online:] <http://www.kavkazcenter.com/russ/content/2014/05/06/104471.shtml> (10.07.2014).

²³ R. Kadyrowa: Nikakich czeczeńskich batalionów na Ukrainie niet, [online:] www.chechnya.gov.ru/page.php?r=126&id=15126 (14.06.2014).

kanatu LifeNews. Zostali oni zatrzymani przez siły ukraińskie za sprzyjanie separatystom, a wypuszczeni na wolność po mediacjach ONZ i OBWE. Według LifeNews w negocjacjach pomagać miał sam Ramzan Kadyrow.

Prezydent Czeczenii od lat na każdym kroku stara się pokazywać jako kaukaska prawa ręka Putina²⁴. Być może chciał udzielić Rosji wsparcia także w aspekcie militarnym²⁵.

Na rolę Kadyrowa jako inicjatora oddziałów czczeńskich na Ukrainie wskazywał w maju 2014 roku jeden z bojowników czczeńskich walczących w Doniecku²⁶, Zelimkhan. Twierdził, że ich oddział stworzono w Czeczenii właśnie na rozkaz Kadyrowa i nazwano „dziką dywizją”²⁷. Zelimkhan miał przybyć do Doniecka z 33 innymi bojownikami, przejeżdżając przez rosyjski Rostów. Potem w Doniecku zostali skoszarowani w wojskowej bazie. Wspominał także o 16 Osetyńczykach, którzy także mieli walczyć na wschodniej Ukrainie.

Z kolei na jednym z filmów wrzuconych do sieci pokazany jest oddział około 100 żołnierzy czczeńskiego batalionu specjalnego назначения, który jakoby miał służyć w Słowiańsku²⁸. W internecie można znaleźć także filmik zamaskowanego „zielonego ludzika”, który określa wsparcie Czeczenów na 300 osób, a Kozaków donieckich na 450 osób. Najemnicy z Czeczenii, a także z Dagestanu i Osetii mają dostawać żołd w wysokości 300 dolarów²⁹. Rosyjskie Ministerstwo Spraw Zagranicznych zaprzeczyło wysyłaniu obywateli Federacji Rosyjskiej na Ukrainę, jednocześnie dodając, że Rosjanie są wolnymi ludźmi i mogą podróżować, gdzie chcą³⁰.

Kolejne zamieszanie wprowadziła informacja, że Czeczeni na Ukrainie mieli służyć w batalionie Wostok³¹. Twórcami batalionu byli bracia Jamadajewowie, którzy brali czynny udział w wojnach czczeńskich. Po I wojnie rosyjsko-czczeńskiej skonfliktowali się ze skrzydłem wahabickim, związanym z Basajewem i od 1999 roku walczyli

²⁴ Kadyrow jest władcą autorytarnym, całkowicie kontroluje zarówno parlament, jak i czczeńskie siły militarne oraz rząd. Na każdym kroku podkreśla swą lojalność wobec Kremla. Podjął nawet decyzję, by główną ulicę Groznego, Prospekt Zwycięstwa, nazwać imieniem Władimira Putina, gdyż jak twierdził „jest to dowód naszego szacunku dla człowieka, który tak wiele uczynił dla kraju i dla nas wszystkich”; *Ulica imienia Putina w samym sercu Czeczenii*, [online:] www.wiadomosci24.pl/artykul/ulica_imienia_putina_w_samym_sercu_czeczenii_77818.html (14.06.2014). Kadyrow wspiera także aneksję Krymu, przeznaczył ponad 3 miliony euro na obowiązkowe wczasy pracownicze Czeczenów na Krymie (*Zimna wojna w kurortach*, „Angora” 2014, nr 31, s. 73).

²⁵ Być może to właśnie w podzięciu za wsparcie militarne na Ukrainie firma „Groznyj Awia” stała się podstawowym przewoźnikiem na lotnisko w Symferopolu. Zob. *„Groznyj Awia” stał bazowym pierwowozczikom aeroporta Simfieropola*, [online:] www.kavkaz-uzel.ru/articles/241505/ (14.06.2014).

²⁶ C. Weaver, *Chechens join pro-Russian in battle for east Ukraine*, [online:] www.ft.com/cms/s/0/df5e16e-e5bc-11e3-aeef-00144feabdc0.html#axzz32z6lllj8 (10.07.2014).

²⁷ Chociaż powinien nazywać się plutonem ze względu na liczebność; to nie pierwszy taki przypadek. W czasie pierwszej wojny czczeńskiej sformowano Szalijski Pułk Czołgów, w którym był 1 czołg. Zob. G. Sadulajew, *Jestem Czeczenem*, op. cit., s. 57.

²⁸ Zob. www.youtube.com/watch?v=NS0l6vndl6U (10.07.2014).

²⁹ *Krwawi najemnicy z Czeczenii walczą z Ukrainą. Na rozkaz Putina!*, [online:] www.frona.pl/a/krwawi-najemnicy-z-czeczenii-walcza-z-ukraina-na-rozkaz-putina,37969.html (10.07.2014).

³⁰ *Ukraina. Czeczeni w szeregach separatystów. „Dzika dywizja” walczy w Doniecku*, [online:] www.polskatimes.pl/artykul/3453195,ukraina-czeczeni-w-szeregach-separatystow-dzika-dywizja-walczy-w-doniecku,1,2,id,t,sm,sg.html#galeria-material (10.07.2014).

³¹ Zob. www.youtube.com/watch?v=oGwq4bcffs8 (10.07.2014).

po stronie rosyjskiej, ślubując wierność także Achmedowi Kadyrowowi³². Między tejpem braci Jamadejowów a Ramzanem Kadyrowem panowały wrogie stosunki: obie strony walczyły o wpływy w republice. Obecnie żyje jedynie trzech braci Jamadajewów³³.

W 1999 roku bracia założyli oddział, któremu przewodził Dżabraił, później Sulim. Jednostka braci została włączona później do sił rosyjskich jako batalion specnazu GRU „Wostok”³⁴. W Wostoku służyli także dwaj kolejni bracia, Musa i Badrudin. Następny z nich, Isa, był biznesmenem, właścicielem medialnego holdingu, dzięki któremu Wostok i tejp Jamadajewów prowadzili działania marketingowe (reklama batalionu, jego sukcesów; radio i TV nadające z Gudermesu, ich siedziby). To jeszcze bardziej zaogniło relacje między braćmi a Kadyrowem. W 2008 roku doszło wręcz do ostrzelania przez zwiad Badrudina Jamadajewa ochrony Ramzana Kadyrowa. W walkach między licznieszymi oddziałami MSW prezydenta („Siewier” i „Jug”) a żołnierzami Jamadajewów wywiązała się walka. Kadyrowcy otoczyli zarówno bazę batalionu „Wostok”, jak i prywatną rezydencję Jamadajewów w Gudermesie. Dzięki mediom rosyjskich elit wojskowych nie doszło do szturm. Śmierć poniosło kilkanaście osób³⁵. Ramzan Kadyrow jednak traktował to zajście jako impuls do wojny propagandowej. Pogłoski o przestępstwach i powiązaniach z dysydem B. Bieriezowskim³⁶ braci Jamadajewów obiegły całą Czeczenię. Moskwa jednak wspierała dalej Wostok – potwierdził on w walkach swoją lojalność. Wojna z Gruzją zastopowała mściwość Ramzana, bowiem i kompania Zapadu i Wostoka brała w niej udział. Dopiero po walkach Kadyrow odsunął go od pełnienia czynnej służby. Batalion Wostok został rozformowany. Sulim udał się na rekonwalescencję do Moskwy. W dniu 24 września 2008 roku jego samochód został ostrzelany. Okazało się, że zamiast Sulima jechał nim Rusłan, który zginął na miejscu. Sulim zapowiedział krwawą zemstę i wyjechał w listopadzie 2008 roku do Zjednoczonych Emiratów Arabskich, gdzie został zastrzelony 29 marca 2009 roku.

Batalion Wostok, który bierze udział w walkach na Ukrainie, prawdopodobnie został więc na nowo sformowany. Na chwilę obecną można jedynie spekulować co do jego „nowego życia”³⁷. Być może został odtworzony przez wcześniejszych jego

³² O kulisach śmierci A. Kadyrowa zob. E. Wolska, *Imprezy sportowe a terroryzm w kontekście EURO 2012*, [w:] *Przeciwdziałanie zagrożeniom terrorystycznym podczas imprez masowych w aspekcie EURO 2012*, red. T. Bąk, Konsorcjum Akademickie, Kraków-Rzeszów-Zamość 2012, s. 123–144.

³³ Pierwszy zginął porucznik rosyjskiej armii Dżabraił (w zamachu bombowym w Wiedniu w 2003 r., zorganizowanym przez opozycyjnych bojowników czeczeńskich).

³⁴ W jego szeregach walczyli Czeczeńcy, którzy przeszli na stronę rosyjską. Drugim batalionem w strukturach 42. Dywizji Zmotoryzowanej, był batalion Zapad, który w przeciwieństwie do Wostoku nie przyjmował byłych bojowników. Dowodził nim Said-Magomed Kacijew, również przeciwnik Kadyrowa.

³⁵ G. Kuczyński, *Tajemnica batalionu Wostok. Kadyrow nie kłamie?*, [online:] www.tvn24.pl/wiadomosci-ze-swiate,2/tajemnica-batalionu-wostok-kadyrow-nie-klamie,436866.html (10.07.2014).

³⁶ Jak pisze K. Kurczab-Redlich, „bardzo częstym oswobodzicielem porwanych [w Czeczenii] okazywał się Borys Bieriezowski, magnat, szara eminencja Kremla, w 1998 i częściowo 1999 roku przewodniczący Sekretariatu Wykonawczego WNP. Bieriezowskiemu potrzebne było złagodzenie swego obrazu diabła wcielonego rosyjskiej »góry«, akcje wykupu, opłacane milionami dolarów, miały utrząść diabelskie rogi. Efekt w samej Czeczenii był do przewidzenia: porwania się nasiliły”; K. Kurczab-Redlich, *Pandrioszka*, Dom Wydawniczy Rebis, Poznań 2008, s. 214–215. B. Bieriezowski zmarł w marcu 2013 roku w nie do końca wyjaśnionych okolicznościach. Media podały, że przyczyną śmierci było powieszenie.

³⁷ Ze względu na obecny stan wiedzy na ten temat i swoisty chaos informacyjny, charakterystyczny dla koncepcji *miatieżewojny*, o czym szerzej pisze: K. Kraj, *Мятежевойна Владимира Путина*, s. 22–23, „e-Terroryzm.pl” 2014, nr 4, s. 22–23.

członków, którzy od czasu jego rozwiązania w większości służyli na przykład w agencjach ochrony Rinata Achmetowa³⁸. Nie należy wykluczać, że został założony przez najemników kaukaskich, którzy nie mieli z nim nic wspólnego, ale chcieli służyć w batalionie, którego nazwa cieszy się już renomą. Może na to wskazywać zróżnicowanie pod względem etnicznym służących w nim bojowników.

Podsumowanie

Gdy po raz pierwszy pojawiły się doniesienia o „czeczeńskim śladzie” na Ukrainie, zapewne większość pomyślała o członkach Emiratu Kaukaskiego. Wydawałoby się to logiczne z kilku względów. Po pierwsze, jak już wspomniałam na początku artykułu, ukraińskie oddziały UNA-UNSO wsparły czeczeńskich bojowników w walce przeciwko Rosji. Naturalną konsekwencją byłoby więc wsparcie Ukraińców przez członków Emiratu w walce z separatystami wspieranymi przez siły rosyjskie. Emirat ma dwa cele: walkę z niewiernymi (*kafir*), czyli Rosjanami i ze zdrajcami (*munafik*), prokremłowską administracją Czeczenii. Czy jednak przenieśliby swoją działalność na teren Ukrainy? Dotąd Emirat przeprowadzał akcje na obszarze sobie podległym bądź na terenie Federacji Rosyjskiej. Warto jednak wspomnieć, że czeczeńska i inguska populacja na Ukrainie liczy 3332 osoby³⁹. Dodatkowo, w walkach po stronie antyrosyjskiej mogą brać udział członkowie światowej diaspory czeczeńskiej (ogólna populacja na całym świecie to 1 625 000 Czeczenów żyjących w co najmniej 19 krajach)⁴⁰. Także poza Rosją mogą więc znaleźć się osoby chętne do walki⁴¹.

Niektórzy badacze wskazują na inny czynnik, którym mogliby się kierować Czecczeńscy wspierający władze ukraińskie – motyw religijny. Na Ukrainie mieszka 73 304 Tatarów⁴², szczególnie na Krymie (58% ludności)⁴³. Tatarzy są wspierani przez Turcję, która jest drugim państwem po Rosji pod względem liczby Czeczenów⁴⁴. Dodatkowo, na Krymie coraz więcej zwolenników zdobywa Hizb at-Tahrir (Partia Wyzwolenia).

Zob. K. Kraj, *Wojny asymetryczne czy miatłżewojna Jewgienija Messnera zagrożeniem dla bezpieczeństwa XXI wieku*, „Bezpieczeństwo. Teoria i Praktyka” 2013, nr 3, s. 33–39.

³⁸ G. Kuczyński, *Tajemnica batalionu Wostok. Kadyrow nie kłamie?*, [online:] www.tvn24.pl/wiadomosci-ze-swiate,2/tajemnica-batalionu-wostok-kadyrow-nie-klamie,436866.html (10.07.2014).

³⁹ Za spisem ludności z 2001 roku. *Wsieukrainskaja pieriepis nasielenija 2001*, [online:] http://2001.ukrcensus.gov.ua/rus/results/nationality_population/nationality_popul1/select_51/?botton=cens_db&box=5.1W&k_t=00&p=0&r_z=1_1&r_z_b=2_1%20%20%20%20%20%20%20%20%20%20%20%20%20%20&n_page=1 (10.07.2014). Czecheni i Ingusze tworzą historycznie naród Wajnachów. Por. I. Adger-Adajew, *Kamienie mówią...*, op. cit., s. 10, 62–65, 116; I. Kaliszewska, M. Falkowski, *Matrioszka w hidżabie. Reportaże z Daagestanu i Czechenii*, Siel. Warszawa 2010, s. 199.

⁴⁰ http://joshuaproject.net/people_groups/11317 (10.07.2014).

⁴¹ Z diaspory czeczeńskiej wywodzili się niepowiązani z Emiratem Kaukaskim bracia Carnajewowie. Zob. E. Wolska, *Obława na czeczeńskie wilki*, „e-Terroryzm.pl” 2013, nr 4, s. 13–21.

⁴² Według spisu ludności za 2001 rok. *Всеукраїнська перепись населення 2001*, [online:] http://2001.ukrcensus.gov.ua/rus/results/nationality_population/nationality_popul1/select_51/?bottom=cens_db&box=5.1W&k_t=00&p=75&rz=1_1&rz_b=2_1%20%20%20%20%20&n_page=4 (10.07.2014).

⁴³ M. Hotopp-Riecke, *Krymscy Tatarzy stoją murem za Ukrainą. Kto jest kim na półwyspie*, [online:] <http://niezalezna.pl/52865-krymscy-tatarzy-stoja-murem-za-ukraina-kto-jest-kim-na-polwyspie> (10.07.2014).

⁴⁴ Około 100 tysięcy. Por. W. Kailani, *Chechens in the Middle East: Between Original and Host Cultures*, [online:] http://belfercenter.ksg.harvard.edu/publication/12785/chechens_in_the_middle_east.html (10.07.2014). To właśnie do Turcji nakazał lecieć pilotom Szamil Basajew, w czasie porwania samolotu z Mineralnych Wód w 1991 roku. Zob. E. Wolska, *Terroryzm lotniczy w Rosji*, „Zeszyty Naukowe Akademii Marynarki Wojennej” 2011, R. LII, nr 186A, s. 413–426.

Krymski lider tej organizacji, Osman Bachchasz, widzi w Rosji wroga islamu. Hizb jest przeciwna systemom demokratycznym i nawołuje do stworzenia kalifatu. Co ciekawe, losy Tatarów i Czeczenów spletały się także w Syrii, gdzie walczą przeciwko siłom rządowym Assada. Zastępcą dowódcy (czeczeńskiego komendanta Salahuddina) walczącej w Syrii Armii Wygnańców i Obrońców Wiary jest pochodzący z Ukrainy Abdul Karim „Krymski” (Abdulkarim Krymski). Wezwał on w maju 2014 roku krymskich Tatarów i muzułmanów ukraińskich do walki z Rosją.

W walkach na Ukrainie w 2014 roku brały udział przeważnie czeczeńskie oddziały prorosyjskie, zapewne wysyłane przez Kadyrowa. Mudżahedinów z Emiratu już od dawna nie przyciągają ani nie pociągają idee świeckie, a taki jest charakter konfliktu na Ukrainie. Szukają teatru dżihadu i dopóki takiego charakteru nie nabiorą walki na Ukrainie, nie będą się tam angażować. Warto przypomnieć, że Doku Umarow nie wyrażał się zbyt pochlebnie na temat najemnictwa czeczeńskiego w Syrii, widział bowiem pole walki dla kaukaskich mudżahedinów jedynie na terenie Federacji Rosyjskiej. Po zagadkowej śmierci Umarowa, na początku 2014 roku, bojownicy emiratu złożyli *bajat* (przysięgę) nowemu przywódcy Aliemu Saschabowi Kebekowi, czyli Aliemu Abu Muhammadowi. Zmiana lidera ma nie tylko personalny wydźwięk. Umarow był Czeczenem, prezydentem Iczkerii, pośrednikiem między ideą wolnej republiki a nowym celem – zjednoczeniem całego Kaukazu, wprowadzeniem szariaty i oderwaniem go od niewiernej Rosji. Kebekow jest Dagestańczykiem. Nie może poszczycić się takim doświadczeniem w walce, jakie miał Umarow (Abu Usman). Nowy emir jest znawcą prawa koranicznego (*kazi*). To na pewno wpłynie na Emirat Kaukaski, na jego większą ideologizację, orientację na walkę z niewiernymi. Mudżahedinom kaukaskim bliższa wydaje się wojna przeciwko Rosji w ramach własnych struktur niż na terytorium Ukrainy.

Warto jednakże wspomnieć o pojedynczych przypadkach udziału Czeczenów w walkach u naszego wschodniego sąsiada po stronie prorządowej, np. w batalionie Ajdar⁴⁵, podlegającym pod Ministerstwo Obrony Ukrainy, a w którym służą ochotnicy z różnych państw. Batalion działa w okolicy Luhańska. Dodatkowo, końcem 2014 pojawiły się w mediach informacje na temat proukraińskiego Międzynarodowego Ochotniczego Batalionu Pokojowego im. Dżohara Dudajewa, stworzonego przez gen. Isę Munajewa, któremu poświęcę kolejny ze swoich artykułów.

⁴⁵ <http://hassgunno.livejournal.com/27231.html>.